

ŽEROTÍN

57

březen 2021
ročník XIX
čtvrtletní zpravodaj
Obecního
úřadu Žerotín

OBSAH:

Zprávy obecního úřadu - Společenská kronika - Informace Sokola - Glosář - Staré žerotínské zvyky a obyčeje

Kopce, foto: Jiří Němec

Periodický tisk územního samosprávného celku • Vydává: Obec Žerotín • Žerotín 13, Litovel 784 01, IČO 00299758 • Registrováno u MK pod značkou: EČ MK ČR E 17321 • redaktor: Jiří Němec • Redakce mobil: 724 738 032 • email redakce: red.zpravodaj@seznam.cz • Názor autora článku nemusí být nutně názorem vydavatele, do textu autora nezasahujeme.

Uzávěrka příštího čísla: 30. května 2021

Zprávy obecního úřadu

Když jsem si tak prohlížel podklady pro tento zpravodaj, tak mi jistě dáte za pravdu, že toto vydání je jedno z nejhudších, co se týká jeho obsahu za několik posledních let. Ono také není divu, veškeré akce jsou zrušené díky aktuálně probíhající pandemii, která stále nemá konce a tak není o čem psát. Jedna akce a to celorepubliková se navzdory koronaviru konat bude. Je to sčítání lidu, které na našem území probíhá již od roku 1869 a to každých 10 let. V letošním roce začíná sčítání o půlnoci z 26. na 27. 3. 2021. V první fázi má každý možnost sečíst se online prostřednictvím elektronického formuláře na webu nebo v mobilní aplikaci. Kdo se nesečte online, má zákonnou povinnost od 17. 4. do 11. 5. 2021 vyplnit a odevzdat listinný sčítací formulář. Jeho distribuci mají na starosti sčítací komisaři a síť kontaktních míst. Tuto část Sčítání 2021 zajišťují z velké části partneři z České pošty s.p. Distribuce a sběr listinných formulářů budou pravděpodobně probíhat ve složité epidemické situaci. Činnost sčítacích komisařů i kontaktních míst bude v součinnosti Českého statistického úřadu a České pošty upravena tak, aby došlo k výraznému omezení fyzických kontaktů mezi sčítacími komisaři a obyvatelstvem za dodržení aktuálních hygienických opatření. Oproti poslednímu sčítání v roce 2011 se obecní úřady již nebudou podílet na dodatečném sčítání obyvatel nesečtených v řádném termínu a nebudou muset ani poskytovat veřejné připojení k internetu pro zájemce o vyplnění elektronického sčítacího formuláře na úřadě. Další informace o Sčítání 2021 jsou zveřejněny na webu obce v aktualitách a také na vývěsce u obchodu.

Další akcí, pokud to ovšem epidemická situace dovolí, bude v naší obci sběr velkoobjemového a nebezpečného odpadu. Ten je naplánován na sobotu 17. 4. 2021 od 7:00 hodin. Místo bude jako vždy vyhlášeno obecním rozhlasem 15 minut před začátkem svozu. Stále platí, pokud máte staré pneumatiky, můžete je bezplatně odevzdat ve Šternberku pod nadjezdem u firmy Jüngling PNEU. Nebudete tím zvyšovat náklady na zpracování nebezpečného odpadu obci.

Od 15. 2. 2021 má naše obec uzavřenou novou Smlouvu o dílo na zpracování biologicky rozložitelného odpadu a to s Městem Štěpánov. Počítejte proto s tím, že zpracování na kompostárně ve Štěpánově již nebude bezplatné jako doposud, ale bude zpoplatněno částkou 420 Kč/t bez DPH. Ukládání do kontejneru u hřiště je pro naše občany nadále bezplatné.

Do konce června bychom také měli dokončit rekonstrukci tělocvičny. V březnu bude zahájena výměna osvětlení včetně nového ovládání. Stávající osvětlení bude nahrazeno LED svítidly, které výrazně sníží náklady elektrické energie. Tělocvična bude mít nové obložení a také novou sportovní odpruženou podlahu a snad již velmi brzy přivítá sportovce.

Počátkem měsíce března jsme seniorům, kteří letos oslaví 65. roků a samozřejmě mají i více let, distribuovali zdarma do poštovních schránek 4 ks respirátorů FFP2. Víme, že všichni nemají možnost si je obstarat a do obchodu, k lékárně či k nám na úřad se jistě budou hodit.

Na webových stránkách obce v záložce historie přibyly nové odkazy týkající se heraldika Jiřího Loudy, který je mimo jiné také auto-

rem znaku naší obce a v roce 2020 uplynulo 100 let od jeho narození. Veškerý materiál zveřejněný na stránce „Erb“ nám poskytl zcela zdarma a bez nároku na honorář pan Stanislav Vaněk, člen České genealogické a heraldické společnosti, za což mu děkujeme.

Robert Venský, starosta obce

Vzhledem k současné epidemické situaci žádáme občany, aby pokud možno hradili poplatky za komunální odpad a psy na účet obecního úřadu č. 1801707369/0800. Pro správné přiřazení plateb, nezapomeňte uvést jako variabilní symbol číslo popisné, za které jsou poplatky hrazeny, a do zprávy pro příjemce napište vaše příjmení. Poplatky na rok 2021 zůstávají ve stejné výši jako v předchozím roce, tj. za komunální odpad 400 Kč/osoba a za psa 100 Kč/pes. Splatné jsou do 30. 6. 2021.

Společenská kronika

Narodil se:

Jakub Smažák

Vítáme ho do svazku obce.

Jubilanti:

Josef Škurek, 85 let
Helena Capková, 90 let
Markéta Sitová, 94 let
Jiří Fňukal, 80 let

Do dalších let přejeme hodně zdraví a spokojenosti

Informace náčelníka jednoty o možném dalším postupu jednoty v případě uvolňování vládních opatření

Pro účely zasedání Valné hromady Tělocvičné jednoty Sokol Žerotín byla náčelníkem jednoty předložena „strategie“ dalšího možného postupu v případě uvolňování vládních opatření. Vzhledem k aktuální nepřehledné (nejen epidemiologické) situaci a právní nejistotě se v zásadě pro naši jednotu nabízí celkem tři scénáře možného vývoje – plošné omezení činnosti, režimová opatření v případě rozvolnění a rozlišování osob na základě negativního testu či očkování. Nastavení těchto opatření pak závisí na platných opatřeních. V rámci výboru jednoty panuje názor, že by činnost jednoty měla být obnovena co nejdříve, jakmile to bude možné z hlediska opatření orgánů veřejné moci. V podobném duchu této strategie jako jednota pracujeme již od března 2020 a nacházíme v tomto s vedením obce Žerotín shodu.

a) Plošné omezení činnosti

Znamená plošné omezení hlavní činnosti jednoty (tj. tělovýchovná, sportovní, kulturní a společenská činnost) a uzavření všech (především vnitřních) sportovišť. V tomto směru se musíme bezvýhradně podříditi stanoveným opatřením a není možné se odchýlit od jejich gramatického výkladu, ani není možné je jiným způsobem obcházet. V tomto směru je vydáno mimořádné opatření starosty jednoty, které pozastavuje veškerou hlavní činnost jednoty a znemožňuje vstup do (především vnitřních) sportovišť.

Prozatím platí nouzový stav do 28. března 2021. Vzhledem k nepřehledné situaci okolo vyhlášení nouzového stavu (zejména v otáz-

ce ústavní konformity v případě vyhlášení nouzového stavu dne 15. února 2021, délky legislační lhůty pro nouzový stav a krizová opatření vyhlášená na jeho základě, přístup politické většiny k vyhlášení a prodloužení nouzového stavu atd.) a využívání jiných prostředků, kterým by došlo k pokračování nejružnějších zákazů a omezení (např. mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví ČR, vyhlášením stavu nebezpečí hejtmanem kraje, pandemickým zákonem apod.), může trvat několik dnů (od začátku rozvolňování) než by došlo k obnově činnosti, neboť bude nutné se seznámit s „nově nastavenými“ opatřeními v případě, že stávající nouzový stav nebude prodloužen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Podstatné nyní je, zda a v jaké míře je možné omezit hlavní činnost jednoty a provoz sportovišť jinými prostředky – konkrétně mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví ČR, vyhlášením stavu nebezpečí hejtmanem kraje či pandemickým zákonem. Omezení hlavní činnosti jednoty je možné zejm. na základě § 69 odst. 1 písm. b) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Ten řeší mimořádná opatření při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku a mj. jím je i „*zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a omezení dopravy mezi některými oblastmi, zákaz nebo omezení slavností, divadelních a filmových představení, sportovních a jiných*

shromáždění a trhů, uzavření zdravotnických zařízení jednodenní nebo lůžkové péče, zařízení sociálních služeb, škol, školských zařízení, zotavovacích akcí, jakož i ubytovacích podniků a provozoven stravovacích služeb nebo omezení jejich provozu“. A také podle § 69 odst. 1 písm. i) – „*zákaz nebo nařízení další určité činnosti k likvidaci epidemie nebo nebezpečí jejího vzniku*“ (sem bychom mohli zařadit povinnost nošení ochranných prostředků dýchacích cest). Chtěl bych upozornit na to, že dosud byla vnitřní sportoviště uzavřena na základě usnesení vlády o přijetí krizového opatření, která jsou vyhlášována na základě nouzového stavu. Musíme však vždy vyčkat konkrétního znění opatření, pokud budou využity jiné (výše uvedené) prostředky.

b) Režimová opatření v případě rozvolnění

Režimová opatření mohou být stanovena např. mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví ČR. Může se jednat o povinnost nošení roušek, používání dezinfekce, stanovení rozestupů atd. Jedná se o opatření, která je možné snadno uplatňovat. Tento scénář platí za předpokladu, že nejsou stanovena opatření typu kontroly osob na základě prokázání negativního testu. V praxi lze tuto situaci přirovnat k režimu nastavenému v červnu a prosinci 2020. Otevřená mohou být všechna sportoviště a dodržování režimových opatření záleží na odpovědnosti každého jednotlivého cvičence či uživatele posilovny, příp. u činností s více přítomnými lidmi (stolní tenis, aerobik, zumba atd.) může toto kontrolovat odpovědná osoba. To

samé platí i pro hromadné akce.

c) Rozlišování osob na základě negativního testu či očkování

Pokud dojde k zavedení povinnosti prokázat se negativním testem nebo očkovacím průkazem pro přístup k určitým aktivitám (sportovní činnost, kulturní a společenské akce atd.), bude nutné toto kontrolovat. V případě aktivit v tělocvičně to není problém – to by zajišťovaly odpovědné osoby. Osobně vnímám kontrolu těchto negativních testů jako problematictější v posilovně. Důvodem je fakt, že uživatelé posilovny mohou posilovnu užívat kdykoliv v rámci

provozní doby, která je stanovena na každý den od 8:00 do 23:00 (viz čl. 1 odst. 3 provozního řádu posilovny). Není v personálních možnostech jednoty zajistit kontrolu po celou provozní dobu. Možným řešením je buď omezit provozní dobu tak, abychom tuto kontrolu byli schopni zajistit, nebo posilovnu vůbec neotevírat.

Argumentace typu „vždyť tam chodí jeden člověk jednotlivě, takže nemůže přímo nikoho nakazit“ nemůže obstát, jelikož čl. 2 odst. 4 provozního řádu posilovny jasně stanovuje, že v posilovně cvičí vždy nejméně dvě osoby.

Pro hromadné sportovní, kulturní

a společenské akce se teoreticky nabízí využívání screeningových testů (vyvinutých Lékařskou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci) pro rychlé testování na SARS-CoV-2. Jedná se o levný a účinný nástroj pro prokázání přítomnosti koronaviru SARS-CoV-2. Jeho případné využití pro naše akce však závisí na rozhodnutí výboru jednoty.

Nastavení příslušných opatření pro případ uvolňování bude jistě předmětem jednání v rámci výboru jednoty.

Tomáš Hrubý, náčelník a matrikář Tělocvičné jednoty Sokol Žerotín

Glosář

Pěkný nadpis. Jenže glosovat není co. Tedy pokud se nechci opakovat a to nechci. Covid všechno umrtvil. Nejsou plesy, škola jede na půl plynu. V hospodě se člověk žádný „drb“ nedozví, neboť i v ní „na židle sedá prach“. Z obav před nákazou stále zavřený jako v domácím vězení se ani od sousedů nic zajímavého nedozvídám. Mejl mám denně zahlcený zaručenými informacemi o kterých si chci nechtě myslím svoje. Neodpovídám na ně a ani je dál nešířím. O nic lepší situace není ani v běžném tisku, rádiu, televizi. Spousta informací, které mají nulovou vypovídací hodnotu o skutečném stavu takřka všeho. A tak předkládám jen pár střípků...

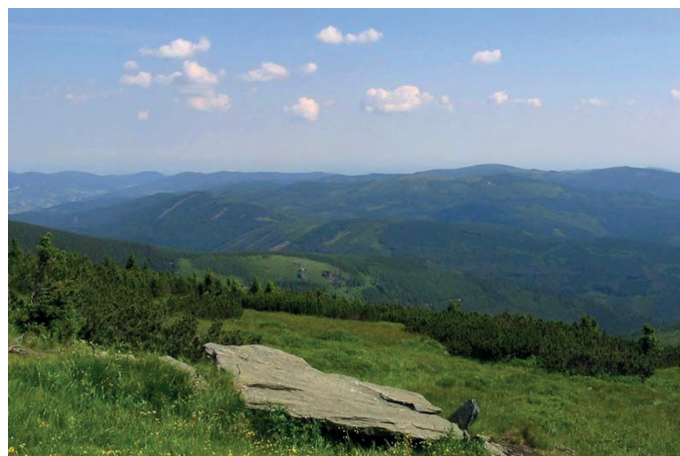
Obec má nový design svých webových stránek a kdo na ně alespoň někdy zabrousí (doporučuji často), ví, že se povedl. Je přehlednější. Jen seznam podnikatelských subjektů by chtělo aktualizovat a doplnit o dřívější čísla zpravodaje Žerotín. Některá tam chybí... Letošní zima se od těch předelších liší nejen tou pandemií, ale i

svým rázem. Ne moc, ale nasněžilo, mráz potrápil, polím asi pomohl a v poslední únorové dny nám příroda nechala nakouknout do blížícího se jara a snad tím rozjasnila i mnohé tváře.

Během poslední pěstitelské podzimní výstavy, která proběhla v roce 2019, jsem dostal typ pro náš zpravodaj. Když si člověk vyjde na procházku po východní straně obce, kolem strukovského družstva a je vhodné počasí (jsou pěkně vidět kopce Nízkého Jeseníku, v dálce Hrubého Jeseníku a na opačné straně Oderských vrchů), málokdo asi umí jednotlivé vrcholy hornatého h o r i z o n t u p o j m e n o v a t . A tak by bylo přínosné, kdyby se ve zpravodaji objevily fotky toho horizontu spolu s popisky, jak se kopce jmenují. Mě se ten nápad líbí. Ono je něco jině-

ho podívat se na mapu a přechíst si že tento vrcholek je třeba Vysoká Roudná nebo Dubová hora, ale naživo z dálky naší hanácké roviny jsem stejně vedle jak ta jedle. Já jsem při vycházce fotil, ale použitelné ty moje fotografie nejsou. Bez dobrého objektivu to není ono. Najde se někdo s dobrým fotoaparátem, kdo kopce odtud nafotí a někdo kdo k nim přiřadí jména? Ozvěte se. Určitě by s takovou informací mohli pracovat i učitelé naší školy, když se s žáky vypraví na vycházku do okolí.

Jiří Němec

Nízký Jeseník, ilustrační foto

STARÉ ŽEROTÍNSKÉ ZVYKY A OBYČEJE II.

/zvyky a obyčeje při sklizni plodin/

Ing. František Hejnar

Olomouc 2010

Už je to nějaká doba (přesně loňský zářijový Zpravodaj), kdy jsme v zápisech pana Hejnara četli o sušení konopí. Dnes, po půlroce, tedy budeme pokračovat.

Věnce pro Petrolenku

Len a konopí se v Žerotíně pěstovalo již od středověku. První písemné zprávy o jejich pěstování pochází až z dob po třicetileté válce, kdy ves byla pod klášterní vrchností.

Když se len sklízela, tak se hrst rostlin zahrabávala do země. Myslelo se i na Petrolenku. V minulosti byly ve víře lidí i plodiny brány jako živé bytosti. Za péči se odměňovaly, za ubližování se mstily.

Bývalo zvykem, že při dotrhávání lnu se nechával kousek státi, a z posledních – nevytržených rostlin, se pak splétal pro Petrolenku věneček. Bývala to úlitba pro ženského ducha lnu, aby se len v příštím roce zase urodil. Snad to byl i zbytek dávných obětí ...Z posledních „kostí“ pak děvčata splétala věnečky. Při pletení odříkávala:

„Petrolenko, Petrolenko,
Já ti pletu věneček,
Abes nám zas požehnala
Na přesrok na lineček“.

I při sklizni lnu se žertovalo. Ženy se oblékaly do mužských šatů a s posledním snopem lnu obcházely vesnici. Při dotrhávání lnu chytaly „chlapy“, kteří šli okolo pole. Ty potom svázaly a museli se vykoupit – obyčejně nějakým dobrým pitím.

Po sklizni lnu se konávaly i tancovačky. Podobně jako při dožatí, mívala děvčata při tancování stejná práva, jako chlapci. Teprve o půlnoci se „právo“ znovu předávalo chlapcům. I párek, převlečený chlap za ženskou a ženská za chlapa, měl opět nejspíš představovat „dědka“ a „babo“, jako při dožatí.

S lnem a konopím jsou nerozlučně spojovány i známé lidové tance – skočná, obkročák a moták. Základem těchto tanců je „skákáni na len a konopí“. Čím výše žena při tanci vyskočila, tím pěknější a urostlejší potom býval len a konopí na přesrok. Je samozřejmé, že na len skákali i chlapci. Vždyť konopná bývala nejdivočejším tancem. Tancovala se i na konci Ostatků při pochovávaní basy, na hody i při Martinských sýpkách ...

Stará pazderna

Místo staré žerotínské pazderny je známé již od dob středověku, kdy se zde na okraji polní tratě Dubová, nacházel poplužní dvůr olomoucké kapituly. V PROSTORÁCH DVORA BYLA ZA Marie Terezie /1740 – 1780/ postavena stará pazderna. Hlavním důvodem pro její výstavbu bylo nařízení o stavbě pazderen v novém „Selském domácím řádu“, ale také velký požár v Žerotíně /1749/.

Na podobu staré pazderny, v níž se sušil a potíral len, případně konopí, lze dnes usuzovat pouze z vyprávění pamětníků. Stavba byla hliněná, její dřevěná lomenice s dvěma okénky byla obrácena směrem od vsi. Stavení mělo do-

škovou střechu, v bílém průčelí s černou obrovňávkou byla tři okna. Její boční prostor byl zastřešen a upraven na způsob „žudra“. Uvnitř pazderny se nacházela „velká jizba“ k potírání lnu a peci na sušení, kuchyň, obytná „malá jizba“, komory a prostory velké půdy. Kolem pazderny stávalo několik hospodářských budov, včetně humen – pozůstatků bývalého poplužního dvora. V roce 1889 pazderna vyhořela a krátce nato byla zbourána. Zůstal pouze její „výměnek“ č. 48., v Žerotíně všeobecně nazývaný „Pešlburkem“ – podle Němce Peschla, který jej s rodinou obýval. Stavení, směřující bílým průčelím k Mlýnské cestě, bylo za první republiky opraveno. Došková střecha byla nahrazena břidlicovou krytinou, malá okénka třídlými okny. V takovém stavu se stavba dochovala až do druhé poloviny 20. století. Dnes na jejím místě stojí obytné stavení.

Pazderna patřila obci a vedle potírání a sušení lnu a konopí sloužila i jako nouzová kolonie. Plnila tak úlohu ratejon na velkostatech. Sloužila i k ubytování deputátníků, podruhů a nádeníků, někdy i řemeslníků, včetně jejich rodin. Těch ve „velké jizbě“ přebývalo i několik a vařily si ve společné kuchyni.

V okolí pazderny a na vedlejším „Trávníku“ bydlela žerotínská chudina – v malých komůrkách, zhotovených z hlíny nebo ze dřeva, a jedním okénkem a vstupními dveřmi. Komůrky sloužily k ubytování těch nejchudších. Stavby v okolí pazderny vznikaly živelně

a nebyly zahrnuty do stavebního plánu obce. Měly i zvláštní číslování a pojmenování. Byla to jakási chudinská část Žerotína. Není divu, že se v okolí pazderny a na „Trávníku“ potulovali žebráci, tuláci a cikáni. Po požáru pazderny se chudinské sídliště přesunulo do vsi do čísel 31 a 18.

Práce na pazderni

V dřívějších dobách býval len velice potřebný. Vedle lněného plátu na se z něj zhotovovaly i provazy a vyráběl lněný olej, potřebný ke svícení. Pazdeřím se pokrývaly zídky a „kalenice“ doškových střech.

V pazderně se dělávaly ty nejhrubší práce, aby se oddělilo pazdeří. Když se len dosušil, tak ho ženy na trdicích lámaly, aby se mohla zedřít dřevnatá část. Polámaný len se potom na potírkách znovu zbavoval pazdeří. Kolem pazderny ho bývaly hromady.

Na pazderně bývalo na podzim živo. A nebylo divu. Vždyť tu najednou pracovalo patnáct až dvacet žen! A velice často ve dne v noci. Co tu bývalo zpěvu! A toho vykládání! Večeři jim obvykle nosili děti nebo mladí.

A zase se dělávaly hlouposti... Když býval sníh, tak se kolem pazderny stavěli sněhuláci. Chasníci „strčle do sněhuláka flaško“ s nějakým pitím a postavili ho až k trdicím ... Nadávání ženských se za chvíli ve smích a výskání – to když ženské při odklizení sněhuláka našly „flaško a zavdávle si“. Horší potom bývala cesta z pazderny do vsi. Pazderna stávala u obecního rybníka jižně od vsi, a zvláště mladá děvčata se bála hastrmana ... To potom potichoučku spěchaly a žádné blbosti se nedělaly.

„Ochlování“ drobného pazdeří se již obvykle dělávalo v dědi-

ně po chalupách a gruntech na „řebíkových ochlovačích“. Vlákno lnu se přes ně protahovalo a len se tak procesával. Potom se svazoval do hrstí nebo „klob“ a sprádal na kolovratech a přeslicích. Od „kloba zedřeného a vepotíroványho lno“ se platilo obci – majitelce pazderny.

Nová pazderna

Její stavba byla spojena s pěstováním lnu na větších výměrách a s větším odbytem příze v tkalcovském městě – blízkém Šternberku. Byla postavena na „Předním trávníku“, u cesty, která směřovala na „Zadní trávník“. Její stavba byla zahájena v roce 1886 a začalo se v ní potírat v roce 1888. Celá byla postavena z vepřovic, vyráběných na „Zadním trávníku“, kámen na základy byl dovážen ze skály v Mladějovicích, cihly ze Šternberka, písek z Březců a dřevo z Oskavského lesa.

Oproti staré pazderně byla nová pazderna prostornější. Sedlová střecha, krytá břidlicovou krytinou – „kředlů“, obnášela 370 metrů čtverečných. Stavba byla průjezdná dvěma mlaty a bíle omítnutá.

Zatímco ve staré pazderně se len potíral ručně, byla nová pazderna vybavena „strojem na potírání lnu od K. Knella z Ederfordu“ za dvě stě zlatých! Na sezonu bylo vždy sjed-

náváno třicet potíraček, které se rozdělovaly do dvou skupin a potíraly obden. Na sezonu byli vždy nakupováni na jarmarku v Uničově i koně, a po skončení prací – obvykle v listopadu, byli opět prodáváni.

Provoz v nové pazderně byl poměrně krátký. Slábl vlivem rozvoje textilního průmyslu. Již v roce 1895 byla pazderna pronajata veřejnou dražbou a sloužila ke skladování sena a k sušení ovoce. V roce 1897 však vyhořela a sušárna s komínem musela být rozebrána.

Pazderna byla pronajímána až do roku 1921, kdy byla prodána a obec ji přestala používat. Sloužila především ke skladování sena a slámy. Po založení družstva sloužila jako skladiště družstevního zahradnictví. Dodnes se jižně od Žerotína nacházejí její zbytky.

Připravil Jiří Němec

„Petronelka“ – ženský duch lnu a věneček pro Petronelku, spletený z posledních stébel při dotrhávání lnu.